

ધોરણ : 10

ગુજરાતી

પાઠ : 2

રેસનો ઘડો

સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન : 1 સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો.

(1) વિનુકાકા વાતવાતમાં કહેતા .....

- (A) નિશાન ઊંચું રાખવું.
- (B) નિશાન નીચું રાખવું.
- (C) અન્યને નિશાન બનાવવું
- (D) ક્યારેય કોઈ નિશાન ન રાખવું.

(2) અંકિતનાં માતા-પિતાનું સ્વાજી હતું કે.....

(A) તે માત્ર ડિગ્રીઓ મેળવે.

(B) તે ઉમદા માણસ બને.

(C) તે ડોક્ટર બને.

(D) તે ખૂબ પૈસાવાળો બને.

પ્રશ્ન : 2 એક – એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો.

(1) અમેરિકામાં રહેતા ડૉક્ટર સૌરભ પાસે કોના માટે સમય નથી?

➤ અમેરિકામાં રહેતા ડૉક્ટર સૌરભ પાસે પોતાના માતા-પિતા માટે સમય નથી.

(2) અંકિતને પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થવાની ખુશીમાં કયાં પુસ્તકો બેટમાં મળ્યાં હતા?

➤ અંકિતને પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થવાની ખુશીમાં રામાયણ-મહાભારતની બાળકથાઓનાં પુસ્તકો બેટમાં મળ્યાં હતા

પ્રશ્ન : ૩ નીચેના પ્રશ્નોના બે-ગણ ઉત્તર આપો.

(૧) “બેટા ચાલ, બહુ મોડું થઇ ગયું” વિનુકાકાના આ વાક્યનો ગૂઢાર્થ સમજવો.

➤ “બેટા ચાલ, બહુ મોડું થઇ ગયું” વિનુકાકાના આ વાક્યના ગૂઢાર્થમાં બોલ્યા. સૌરભ ભણી-ગણીને અમેરિકામાં ડોક્ટર થયો. ભૌતિક સમૃદ્ધિ તણે મેળવી, પણ માતા-પિતા માટે સમય ફાળવવા જેટલી આંતરિક સમૃદ્ધિ નથી. સૌરભને ઉમદા માણસ બનાવવામાં અને સંસ્કાર આપવામાં મોડું થઇ ગયું તેથી ઊડા દુઃખ સાથે તેમણે આમ કહ્યું.

(2) હવે અમેરિકા ક્યારે જશો? પ્રશ્નના ઉત્તરમાં વિનુકાકાની પ્રતિક્રિયા
તમારા શબ્દોમાં વર્ણવો.

➤ હવે અમેરિકા ક્યારે જશો? એવા નીનાબહેનના પ્રશ્નના ઉત્તરમાં
વિનુકાકા માથું ધુણાવી ચૂપ રહ્યા. એમની આંખને ખૂણે બાંઝેલું નાનું
આંસુ આથમતા સૂરજના કિરણમાં ચમકી ઉઠ્યું. હવે એમના પુત્ર
સૌરભને એમના માટે સમય ન હતો.

પ્રશ્ન : 4 સાત-આઠ લીટીમાં ઉત્તર આપો.

(1) રેસનો ઘોડો વાર્તાને આધારે બાળકના ઘડતરમાં અડયણ રૂપ બનતા પરિબળોની ચર્ચા કરો.

➤ “રેસનો ઘોડો” વાર્તામાં સંજય નીનાબહેનના પુત્ર અંકિત તેમજ વિનુકાકા-મંજુકાકીના પુત્ર સૌરવના શિક્ષણ-ઘડતરની વાત લેખકે સરસ કથાગુંથણી દ્વારા સ્કુટ કરી આપી છે. વિનુકાકા પોતાના પુત્ર સૌરવની સાથે અંકિત ને પણ રેસના ઘોડાની જેમ શિક્ષણની સ્પર્ધાત્મક રેસમાં જોતરે છે.

- ખુદ મંજુકાકી ને પણ અંદેશો છે કે એમના પતિની આકુમકતા સૌરભના વ્યક્તિત્વને કુંઈત કરી નાખશે. નીનાબહેન સફળપૂર્વક અંકિત ને પોતાની તરફ લઈ ને એનું બાળપણ એને પાછું મળે એ માટે ઘટતું બધું જ કરે છે.
- આમ બે બાળકોના ઘડતર માટે લેખકે બે અલગ અલગ પરિબળો પરિસ્થિતિનું નિર્માણ કર્યું છે. વિનુકાકા સૌરભને રેસના ઘોડાની જેમ એના સ્વતંત્રતા અને બાળપણના ભોગે પોતાના વિચારો લાઈ ને ડોક્ટર બનાવે છે. સૌરવ પાસે પૈસા છે.

➤ પણ મા-બાપ માટે પ્રેમ સમય કે ફરજ નથી. બીજુ બાજુ
નીનાબહને અંકિતને એના સ્વતંત્રતા અને બાળપણ આપીને
માબાપ તરીકે કરવું જોઈએ તે બધું જ કરે છે. તે સારો માણસ
બને છે. પરિવાર સાથે રહે છે. પ્રેમ, સમય અને ફરજ બજાવીને
કુટુંબ તેમજ સમાજને ઉપયોગી થાય છે. લેખકે વિનુભાઈ ના પાત્ર
દ્વારા બાળકના ઘડતરમાં અડચણારૂપ બનતાં પરિબળો નું નિરૂપણ
નવલિકા સ્વરૂપે કર્યું છે.

(2) “આખરે તો શિક્ષણનું ધ્યેય બાળક ઉમદા માણસ બને તે છે.” આ વિધાન વિગતે સમજાવો.

➤ “આખરે તો શિક્ષણનું ધ્યેય બાળક ઉમદા માણસ બને તે છે.” આ વિધાન સાંપ્રત શિક્ષણ ની મર્યાદાને સ્કુટ કરતી અંકિત ના મમી નીનાબહેન ની વિદ્યાયક દ્વારા ૨૪ કરે છે. અને પોતાના પુત્ર અંકિત ને ગુણ પ્રાપ્ત કરવાના શૈક્ષણિક ભારણથી ઉગાયો. એની આંતરિક શક્તિઓ સહજ રીતે ખીલે તે માટે સ્વતંત્રતા પ્રેમ અને હુંક આખ્યા.

- સાથે રહીને પોતે બાળસહજ રમતો રમવાની છૂટ આપી રામાયણ-મહાભારતની બાળકથાઓ વંચાવી કૌટુંબિક ભાવના તેમજ દેશપ્રેમ જેવા સંસ્કારોનું સિંચન કર્યું. અંકિત ને ટોકતા રહેવાનું, તેને ઉતારી પાડવાનું કે પોતાના વિચારોને વ્યક્ત કરવાનું સાધન ન બનાવ્યો. એને કુદરતી રીતે ખીલવાનું વાતાવરણ ‘માં’ તરીકે પૂરું પાડ્યું.
- વિનુકાકા સૌરભને જે રીતે રેસના ઘોડાની જેમ ઉછેરતા હતા, એ રેસમાંથી પોતાના બાળકને ઉગાયો. નીનાબહેન માનતાં હતા કે ભવિષ્યની શૈક્ષણિક કારકિદી માટે બાળકને જ નિર્ણય કરવા દેવું જોઈએ. બાળક સંસ્કારી અને ઉમદા માણસ બને એ જ શિક્ષણનું ધ્યેય હોવું જોઈએ નીનાબહેન નું એ સ્વાનું અંકિતે પૂરવાર કર્યું.

(3) રેસનો ઘોડો શીર્ષકની યથાર્થતા ચર્ચો.

➤ રેસનો ઘોડો શીર્ષક સમગ્ર વાર્તાના કથાવસ્તુ ના હાઈને યથાર્થ ૨જી કરે છે. વિનુકાકા એ વાર્તા નું મહત્વનું પાત્ર છે પોતાના સંતાનોને પરીક્ષાલક્ષી સ્પર્ધાત્મક હોડમાં રેસના ઘોડાની જેમ જોતરીને પોતાના વિચારો એમના ઉપર લાદી દેનારા માતા-પિતાનું વિનુકાકા પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. સૌરભ અહીં રેસનો ઘોડો છે વિનુકાકા મરજી પ્રમાણે એને દોડાવે છે મોટી ડિગ્રી મેળવે, ચંદ્રકો જુતે, અખબારમાં એમનું નામ આવે, ફોટો છપાય એવું વિનુકાકા ઈચ્છે છે.

- એમાં સૌરભ ઉણો ઉતરે કે, ઓછા માર્ક આવે તો વિનુકાકા એને ટોકતા કે ઉતારી પાડતા. એમાં તેમની મહેનત સફળ થઈ ઘોડાની જેમ પ્રથમ આવ્યો. અમેરિકામાં ડોક્ટર થયો અને ત્યાંની મોટી હોસ્પિટલમાં કામે લાગી ગયો એની નામના વધી વિશાળ બંગલો કર જેવી અનેક ભૌતિક સંપત્તિ મેળવી.
- પરંતુ જીવન જીવવા માટે જરૂરી સંવેદના ગુમાવી મા-બાપ સાથે વાત કરવાનો એમને સમજવાનો કે સહારો થવાનો એમની પાસે સમય ન હતો. આમ સૌરભ શિક્ષણ ક્ષેત્રે રેસનો ઘોડો જીતી ગયો પણ સંસ્કાર ક્ષેત્રે તે હારી ગયો આ દ્રષ્ટિએ રેસનો ઘોડો શીર્ષક યથાર્થ છે.

Thanks

For watching